

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 ของโครงการวิจัยยุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อผลิตซ้ำเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อนำเสนอออกเป็น 3 หัวข้อดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาที่สำคัญ 3 ข้อด้วยกัน คือ

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการผลิตซ้ำเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดจันทบุรี

ข้อค้นพบจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรีสามารถแสดงผลได้จากตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลที่ศึกษาในจังหวัดจันทบุรี

ตำบล ตัวอย่าง	รูปแบบการ ท่องเที่ยวหลัก	ทรัพยากร ท่องเที่ยวหลัก	สินค้าท่องเที่ยวหลัก	สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก
1.ตำบล ปากน้ำ แหลมสิงห์	การท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์	1. คุกขี้ไก่ 2. ตึกแดง 3. ป้อมไฟรีพินาศ 4. หาดแหลมสิงห์ 5. สะพานตากสิน มหาราช	1. โอเอซิส ซีเวิลด์ 2. ครัวลุงเต็น จันทบุรี 3. ร้านอาหาร เจ็ต้อม 4. ร้านอาหารทะเล นิวทิวสน 5. ครัวอลิสอา แหลมสิงห์	1. ณิสาณัฐิริ บูติก รีสอร์ท 2. แสงทอง ปีช รีสอร์ท 3. แหลมสิงห์ วิว รีสอร์ท 4. แหลมสิงห์ แนช เซอร์วิล ปีช รีสอร์ท 6. แหลมสิงห์ ป่าชบา รีสอร์ท

ตำบล ตัวอย่าง	รูปแบบการ ท่องเที่ยวหลัก	ทรัพยากร ท่องเที่ยวหลัก	สินค้าท่องเที่ยวหลัก	สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก
2. ตำบล สนามไชย	การท่องเที่ยว ชายทะเล	1. หาดคู้งวิมาน 2. จุดชมวิวยุทธินโคร่ง 3. จุดชมวิวยุทธียืน 4. จุดชมวิวยุทธียืน พระสังกัจจายน์ 5. จุดชมวิวยุทธียืน เก็บตะวัน 6. จุดชมวิวยุทธียืน นางพญา	1. ร้านอาหารครัว ชบาหาดคู้งวิมาน 2. บ้านเนินนางพญา 3. ร้านเจ้สาว หาดคู้ง วิมาน 4. ร้านอาหารครัว ชบาหาดคู้งวิมาน	1. เป็กกี้ โคฟ รีสอร์ท 2. ชมทะเลคู้งวิมาน รีสอร์ท 3. ออร์คิดเฮ้าส์ รีสอร์ท 4. อัลเมดินาบีชเฮ้าส์
3. ตำบล จันทนิมิต	การท่องเที่ยว เชิงศาสนาและ วัฒนธรรม	1. อาสนวิหารพระ นางมารีอา ปฏิสนธินิรมล 2. เทศกาลวัน อีสเตอร์ 3. เทศกาล คริสต์มาส 4. วัดไผ่ล้อม (พระ อารามหลวง) 5. วัดจันทนาราม 6. ศูนย์นวดของ วัดไผ่ล้อม	1. เสื่อจันทบูร 2. พलयจันทบูร 3. ร้านเจ้รัตนสัมตำ 4. เจ้เพ็ญเย็นตาโฟ 5. ร้านเจ้อี๊ดริมน้ำ 6. สัมตำป่าภา 7. ครัวตะลุมบอล 8. เพื่อนอีสาน 9. ร้านอาหารชิม 10. ร้านสัมตำเจ้เป็ด	1. โรงแรม เคพี แกรนด์ 2. บ้านจันท์ 9 โฮมสเตย์ 3. ดี โอ.วี. คันทรี รีสอร์ท 4. เรือนตุลิต รีสอร์ท
4. ตำบล คลองขุด	การท่องเที่ยว ชายทะเล และเชิงนิเวศ	1. ศูนย์ศึกษาการ พัฒนาอ่าว คู้งกระเบน อัน เนื่องมาจาก พระราชดำริ 2. สถานแสดงพันธุ์ สัตว์น้ำเฉลิมพระ เกียรติ 6 รอบ พระ ชนมพรรษา 3. หาดเจ้าหลาว 4. หาดแหลมเสด็จ	1. ร้านอาหาร ดุก็อง 2. เฟลิ่งทะเลซีฟู้ด โรงแรมนิวแพรเวล บีช รีสอร์ท 3. ร้านสุดทางรัก 4. ร้านอาหาร ยายตุ้ ซีฟู้ด 5. ครัวชลิต บ้านตุ้ม วิลเลจแอนด์รีสอร์ท 6. ร้านอาหาร ปูจำ ท่าแฉลบ หาดเจ้า หลาว	1. เจ้าหลาว คาบาน่า รีสอร์ท 2. บ้านอิมสุข รีสอร์ท 3. บ้านตุ้ม วิลเลจ แอนด์ รีสอร์ท 4. เจ้าหลาว รีสอร์ท 5. บুম บุม รีสอร์ท 6. บ้านเรือ รีสอร์ท 7. วิลล่าซาซ่า เจ้าหลาวบีชรีสอร์ท 8. โรงแรมเจ้าหลาว ทอแสงบีช

ตำบล ตัวอย่าง	รูปแบบการ ท่องเที่ยวหลัก	ทรัพยากร ท่องเที่ยวหลัก	สินค้าท่องเที่ยวหลัก	สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก
			6. ร้านอาหาร ปูเจ้า ท่าแฉลบ หาดเจ้า หลาว	9. เดอะเพียร์รีสอร์ท 10. รัตนปุระ บีช รีสอร์ท 11. บ้านปันสุข 12. บูมรีสอร์ท 13. มัลดีฟส์บีช รีสอร์ท 14. สมายบีชบูติก รีสอร์ท 15. หาดต้นคลื่นสวย รีสอร์ท 16. โรงแรมนิว แทรเวลบีช รีสอร์ท
5.ตำบล คลอง นารายณ์	การท่องเที่ยว ทางโบราณสถาน และศาสนสถาน	1. น้ำตกคลอง นารายณ์ 2. วัดทองทั่ว 3. เมืองเพนียด 4. จิตรกรรมฝาผนัง วัดเนินสูง 5. วัดเนินสูง 6. ศูนย์ถ่ายทอด เทคโนโลยีการกำจัด ขยะและบำบัดน้ำ เสีย ตามแนว พระราชดำริภาค ตะวันออก จังหวัด จันทบุรี	1. ร้านอาหารริม คลองบ้านบางกะจะ 2. ร้านอาหารปูเจ้า ท่าแฉลบ 3. เปรียง 4. พลอย 5. ผลไม้	1. สบายดี รีสอร์ท 2. ท่าแฉลบ รีสอร์ท
6.ตำบล บางกะจะ	การท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ และเชิงอาหาร ทะเล	1. พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติพานิชย์ นาวี 2. เมืองโบราณค่าย เนินวง 3. วัดพลับบางกะจะ	1. ร้านอาหารริม คลองบ้านบางกะจะ 2. ร้านอาหารปูเจ้า ท่าแฉลบ 3. เปรียง 4. พลอย 5. ผลไม้	1. สบายดี รีสอร์ท 2. ท่าแฉลบ รีสอร์ท

ตำบล ตัวอย่าง	รูปแบบการ ท่องเที่ยวหลัก	ทรัพยากร ท่องเที่ยวหลัก	สินค้าท่องเที่ยวหลัก	สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก
7.ตำบลพลั่ว	การท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ ผสมผสานกับการ ท่องเที่ยว เชิงอาหาร	1. อุทยานแห่งชาติ น้ำตกพลั่ว 2. สลุปพระนาง เรือลุ่ม อุทยานแห่งชาติ น้ำตกพลั่ว 3. อลงกรณ์เจดีย์ อุทยานแห่งชาติ น้ำตกพลั่ว 4. พุทธอุทยานวัด ชากใหญ่ 5. วัดคลองยายดำ 6. วัดมังกร บุปผาราม (วัดเล่งฮัวยี่) 7. สวนสาวสุดใจ 8. สวนเจริญชัย 9. บ้านสวนลุงฉัตร	1. ก๋วยเตี๋ยวขาหมู พลั่วเจ๊แห่น 2. ร้านก๋วยเตี๋ยว ขาหมูลุงเสียง จันทบุรี 3. ร้านแม่วรรณ ของฝาก	1. สวนชากใหญ่ โฮมสเตย์ 2. โรงแรมพลั่ว รีสอร์ทจันทบุรี
8.ตำบล วัดใหม่	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ริมแม่น้ำ	1. ชุมชนริมน้ำ จันทบุรี 2. บ้านคุณตาจรรยา 3. บ้านฉั่วแข่งฮวด 4. บ้านหลวง ราชไมตรี 5. ศาลเจ้า ตัวเล่าเอี้ย 6. ร้านขายยา จิงกวงอัน 7. โรงเจเทียงเซ็งตั้ง 8. ถนนอัญมณี (ตลาดพลอย) 9. สวนสาธารณะ สมเด็จพระเจ้าตาก สินมหาราช	1. ร้านไอศกรีม ตราจรวด 2. ร้านก๋วยจั๊บป่าใหม่ 3. ร้านขนมไข่ป่าไต้ 4. ก๋วยเตี๋ยวทะเล เจ๊อืด	1. โรงแรมท่ามาจัน 2. บ้านหลวง ราชไมตรี ฮิสตอริค อินน์ 3. โรงแรม เกษมสานต์

ตำบล ตัวอย่าง	รูปแบบการ ท่องเที่ยวหลัก	ทรัพยากร ท่องเที่ยวหลัก	สินค้าท่องเที่ยวหลัก	สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก
		10. ประเพณีการ แข่งเรือวัด จันทนาราม 11. ประเพณี การทิ้งกระจาด 12. เทศกาลของดี เมืองจันทน์วันผลไม้ 13. เสื่อจันทบูรหรือ เสื่อแดง 14. สถาปัตยกรรม ริมน้ำ		
10.ตำบล พลวง	การท่องเที่ยว เชิงศาสนาและ สัมผัสชาติพันธุ์	1. งานนมัสการรอย พระพุทธรูป เขาคิชฌกูฏ 2. น้ำตกกระทิง 3. น้ำตกคลอง ไพบูลย์ 4. ชุมชนบ้านซอง	1. อาหารท้องถิ่น ของชาติพันธุ์ของ 2. ผลไม้ 3. ผลไม้แปรรูป	1. บ้านพักอุทยาน แห่งชาติเขาคิชฌกูฏ 2. เคเอสบีโฮมสเตย์ 3. บ้านสวนบุญฤทธิ 4. บ้านพวงมณี 2 5. ชลลดา รีสอร์ท 6. กระทิง คันทรี รีสอร์ท
11.ตำบล บางสระแก้ว	การท่องเที่ยว เชิงนิเวศแนว เกษตรผสมผสาน	1. ศูนย์เรียนรู้ บ้านปลาธนาคารปู 2. วัดบางสระแก้ว 3. ศูนย์ศิลป์เสื่อ บางสระแก้ว 4. ป่าตะกาดใหญ่ 5. ตลาดสี่มุมเมรุ	1. กลุ่มทอเสื่อกก สุริยา บางสระแก้ว 2. โปรแกรมการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวเกษตร ผสมผสาน	1. บ้านพักของศูนย์ เรียนรู้บ้านปลา ธนาคารปู 2. โฮมสเตย์ใน หมู่บ้าน
12.ตำบล ท่าช้าง	การท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ และมหาลัย วิทยาลัยสีเขียว	1. พระตำหนัก ดอนแค (ตำหนัก แดง) 2. พระตำหนักใหญ่ (ตำหนักเทา) 3. โรงรถและห้อง เก็บของ	1. ก๋วยเตี๋ยวหมูเลียง พระยาตรัง 2. เจ้หม่อม ส้มตำ	1. โรงแรมจันทธานี 2. โรงแรม พลาซ่าอินน์ โฮเทล 3. ธนภุช อพาร์ทเมนต์ 4. โรงแรมนอนจัน 5. โรงแรม จันทร์สว่าง

ตำบล ตัวอย่าง	รูปแบบการ ท่องเที่ยวหลัก	ทรัพยากร ท่องเที่ยวหลัก	สินค้าท่องเที่ยวหลัก	สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก
		4. สวนส่วนพระองค์ (สวนผลไม้) 5. เรือนเขียว 6. เรือนแดง 7. เรือนเทา 8. ศาลาทรงไทย กลางน้ำ 9. สนามกอล์ฟ รำไพพรรณี 10. มหาวิทยาลัย สีเขียวก 11. อุทยานการ เรียนรู้ “ป่าอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชฯ” มหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี		6. โรงแรมริมกรีน 7. วังปาริสรอร์ท

ข้อค้นพบเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการผลิตซ้ำเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดจันทบุรี จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยวของตำบลตัวอย่าง ในจังหวัดจันทบุรีจากหัวข้อที่ผ่านมา พบว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของจันทบุรีโดยอาศัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นควรต้องมีการบูรณาการระหว่างการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ชายทะเล เชิงศาสนาและวัฒนธรรม เชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโบราณสถาน เชิงอาหาร และเชิงสัมผัสชาติพันธุ์เข้าด้วยกันเพื่อให้จันทบุรีสามารถเกิดสัมฤทธิ์ผลในการผลิตซ้ำเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความยั่งยืนต่อไป

ในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยใช้ การวิเคราะห์ SWOT เกี่ยวกับการบูรณาการการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี จะพบว่ามีผลสรุปการศึกษาดังนี้

1. จุดแข็ง (Strengths) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญมีดังนี้ คือ
  - 1.1 ทุนทางวัฒนธรรมของความเป็นเมืองโบราณของจันทบุรี
  - 1.2 ภูมิปัญญาต้นตำรับเสื่อจันทบูร
  - 1.3 ภูมิปัญญาด้านการเจียรนัยพลอย
  - 1.4 ภูมิปัญญาด้านอาหาร (โครงการอาหารท้องถิ่น)
  - 1.5 ภูมิปัญญาด้านผลไม้

2. จุดอ่อน (Weaknesses) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญมีดังนี้ คือ การขาดทักษะและประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว

3. โอกาสของการพัฒนา (Opportunities) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญมีดังนี้ คือ นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์

4. อุปสรรคของการพัฒนา (Threats) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญมีดังนี้ คือ การขาดการสนับสนุนในเชิงนโยบาย ทำให้จันทบุรีมีฐานะเป็นเพียงเมืองผ่าน

จากการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค เพื่อพัฒนาฐานะทางยุทธศาสตร์ (Strategic Position) ของจังหวัดจันทบุรีในการบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ของจังหวัดจันทบุรี จะพบว่า จังหวัดจันทบุรีมีฐานะทางยุทธศาสตร์ในลักษณะที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์เชิงรุก SO = ยุทธศาสตร์เชิงรุก กล่าวคือ พบว่าสภาพแวดล้อมภายใน มีจุดแข็งเป็นหลัก ได้แก่ ทิศทางวัฒนธรรมของความเป็นเมืองโบราณของจังหวัดจันทบุรี ภูมิปัญญาด้านต้นตำรับเสื้อจันทบูร ภูมิปัญญาด้านการเจียรนัยพลอย ภูมิปัญญาด้านอาหาร นอกจากนี้จังหวัดจันทบุรียังมีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสเป็นหลัก ได้แก่ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์

จากฐานะทางยุทธศาสตร์ในการท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดจันทบุรีที่มีลักษณะยุทธศาสตร์เชิงรุกนั้น จึงมีความจำเป็นต้องขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดจันทบุรี โดยมุ่งใช้จุดแข็งของจังหวัดจันทบุรี เพื่อมาพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อโอกาสที่เอื้ออำนวย ดังนั้น แนวทางยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดจันทบุรี ควรให้ความสำคัญต่อประเด็นต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์การใช้นโยบายการรอยพระพุทธรูปเขาคิชฌกูฏเป็นตัวส่งผลเชื่อมโยง (Linkage Effect) ให้เกิดการท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี
2. ยุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวโดยใช้การสร้างเครือข่ายในระดับตำบล

1. ยุทธศาสตร์การใช้นโยบายการรอยพระพุทธรูปเขาคิชฌกูฏเป็นตัวส่งผลเชื่อมโยง (Linkage Effect) ให้เกิดการท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งงานนโยบายการรอยพระพุทธรูปเขาคิชฌกูฏจังหวัดจันทบุรีถือได้ว่าเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวหลักแห่งหนึ่งของประเทศที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย การหลังไหลของนักท่องเที่ยวในการมานมัสการรอยพระพุทธรูปในแต่ละปี จึงสามารถก่อให้เกิดผลเชื่อมโยงต่อเนื่อง โดยจันทบุรียังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะเป็นศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวต่อไปได้ในอนาคต อาทิ

1.1 ทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์และโบราณสถาน เช่น รอยพระพุทธรูปเขาคิชฌกูฏ เมืองโบราณของชาติพันธุ์ของและขอม เส้นทางรถตู้เอกราชพระเจ้าตากสินมหาราช สถาปัตยกรรมแบบโกธิคของวัดคาทอลิก วัดเขาสุทิม ชุมชนริมแม่น้ำจันทบุรี เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรด้านป่าเขาลำเนาไพร เช่น น้ำตกและเทือกเขาสอยดาว น้ำตกพลิ้ว เป็นต้น

1.3 ทรัพยากรด้านชายทะเลและป่าชายเลน เช่น หาดเจ้าหลาว อ่าวคู้กระเบน ป่าชายเลนท่าสอน ชายทะเลตามแนวถนนบูรพาชลทิศ เป็นต้น

1.4 ทรัพยากรด้านสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง สละ ลำไย มะไฟ ลิ้นจี่ กัลยไช้ เป็นต้น

1.5 ทรัพยากรด้านอาหารและสินค้าพื้นเมือง ตั้งแต่เชิงเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำ จนถึงชายทะเล เช่น หมูชะมวง อาหารทะเล แกงป่า อาหารจากกระวาน น้ำสำรอง พลอยและเครื่องประดับอัญมณี เสื้อจันทบูร เป็นต้น

2. ยุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวโดยใช้การสร้างเครือข่ายในระดับตำบล โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลจะเป็นกลไกที่จะช่วยบูรณาการให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดจันทบุรีได้

อภิปรายผลการวิจัย

เมื่อนำผลการศึกษาจากงานวิจัยโครงการยุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อผลิตซ้ำเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดจันทบุรี มาอภิปรายกับองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์และคณะ. 2547: 6.2-6.3) พบว่าผลการศึกษาในโครงการวิจัยนี้เป็นการช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตซ้ำเศรษฐกิจพอเพียงโดยผ่านกลไกการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งถือเป็นภาคบริการ เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้นยังไม่ได้มีการประยุกต์ไปใช้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยตรง กล่าวคืองานส่วนใหญ่ดังกล่าวมีผลการศึกษา ดังนี้ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์และคณะ. 2547: 6.2-6.3)

1. เป็นการประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติกับการสงวน/อนุรักษ์ เพื่อการใช้อย่างยั่งยืนยาวนานซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางจิตวิญญาณ ความมีสำนึกและคุณธรรมในการดำรงชีวิต
2. เป็นการประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้เกี่ยวข้องข้องกับเรื่องเทคโนโลยีในการผลิต/การเกษตร การปรับแก้สภาพทางกายภาพของพื้นดิน โดยการปรับเปลี่ยนสภาพเดิมที่มีปัญหา อาทิ ดินเค็ม ดินตาดินเปรี้ยว หรือดินที่มีน้ำขัง มีสภาพเป็นกรดให้เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการเพาะปลูก การสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เน้นการประหยัดแต่ถูกหลักวิชาการ
3. เป็นการประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้เกี่ยวข้องข้องกับกระบวนการตัดสินใจ (Decision-making Process) และกระบวนการให้เหตุผลต่อวิธีการผลิต การริเริ่มการผลิตที่หลากหลายเพื่อลดความเสี่ยง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้และบริโภคว่าสาร (Information Processing) ซึ่งจัดได้ว่าเกี่ยวข้องข้องกับสาขาจิตวิทยาการรู้คิด (Cognitive Psychology)
4. เป็นการประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้เกี่ยวข้องข้องกับสาขาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีการศึกษาในประเด็น “การกระจายความเสี่ยง” หรือ “การบริหารความเสี่ยงต่ำ” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ใช้กรอบแนวคิดจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ที่ว่า “ถ้าหากว่าเราทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดเหมาะสม อาจจะดูไม่หรูหราแต่ว่าจะไม่ล้ม หรือถ้าล้ม ถ้ามีอันตราหายไปก็ไม่เสียหายมาก”
5. เป็นการประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้เกี่ยวข้องข้องกับการบริหารระดับองค์กร เช่น สถานศึกษาและองค์กรทางสังคม โดยผู้วิจัยใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบความคิดในระดับปฏิบัติการ แต่ไม่ได้ศึกษาเชิงลึกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเป็นแบบกรอบทางทฤษฎีในการวิจัยแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยโครงการยุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อผลิตซ้ำเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดจันทบุรี เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคตดังนี้

1. ควรมีการศึกษาการศึกษาการผลิตซ้ำเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบของสหประชาชาติ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติภายในปี ค.ศ.2030

(Sustainable Development Goals= SDGs) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จะใช้เป็นทิศทางการพัฒนา ตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมายคือ (ห้องสมุดมันพัฒนา. ออนไลน์. 10 เมษายน 2560)

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่

เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

เป้าหมายที่ 3 ทำให้แน่ใจถึงการมีสุขภาพะในการดำรงชีวิต และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของคนในทุช่วงอายุ

เป้าหมายที่ 4 ทำให้แน่ใจถึงการได้รับการศึกษาที่ได้คุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน

เป้าหมายที่ 5 บรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศ และเสริมสร้างพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

เป้าหมายที่ 6 ทำให้แน่ใจว่าเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 7 ทำให้แน่ใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัย ยั่งยืน เชื่อถือได้ ตามกำลังซื้อของตน

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึงให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ส่งเสริมศักยภาพการมีงานทำและการจ้างงานเต็มที่ และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12 ทำให้แน่ใจถึงการมีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 พืชพันธุ์ บุรณะ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งและฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของที่ดิน และหยุดยั้งการสูญเสียมลพิษทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุข ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้า และสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม มีประสิทธิผล และเป็นที่ยอมรับในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความเข้มแข็งในวิธีการปฏิบัติให้เกิดผล และสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ควรนำผลวิจัยในโครงการวิจัยนี้ไปใช้ในการสนับสนุนนโยบายเมืองต้องห้ามพลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งถือว่าจังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในสิบสองของเมืองตามนโยบายดังกล่าว